

УДК 330.133.138:339.7
JEL: C40; E20; F10; F20; O33; R34
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-26-34>

ФАКТОРИ ВЗАЄМОДІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ВІДКРИТОСТІ ТОРГІВЛІ ТА ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ У ФОРМУВАННІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН

©2025 АБДУЛА О. Ю., СИТНИК Л. С., ТАРАНИЧ О. В.

УДК 330.133.138:339.7
JEL: C40; E20; F10; F20; O33; R34

Абдула О. Ю., Ситник Л. С., Таранич О. В. Фактори взаємодії глобальної відкритості торгівлі та ланцюгів створення вартості у формуванні міжнародної конкурентоспроможності країн

У роботі досліджено фактори взаємодії глобальної відкритості торгівлі та ланцюгів створення вартості та визначено їх вплив на формування міжнародної конкурентоспроможності країн. Проведено аналіз динаміки індексу відкритості світової економіки й окремих країн, визначено, що їх активна участь у світовій торгівлі розширює їх доступ до ринків товарів і послуг, що сприяє зростанню обсягів національного виробництва та збільшенню доходів. Комбінування різних елементів протекціонізму та лібералізації зовнішньої торгівлі, а також поглиблення спеціалізації певної країни в глобальних ланцюгах створення вартості є умовним критерієм розвитку внутрішнього ринку, який має поступово становити конкуренцію на регіональному, а потім і на світовому ринку. Повна політика протекціонізму для внутрішнього ринку має носити тимчасовий характер, на рівні декількох років, до формування стійких логістичних каналів усередині країни та їх масштабування на зовнішні ринки; зберігатися для стратегічно важливих галузей, з потенційно низьким рівнем міжнародної конкурентоспроможності, наприклад сільське, лісове господарство тощо. Відповідно, країни, що розвиваються, мають будувати власну зовнішню політику з позиції її відкритості, залученості до міжнародних ланцюгів створення вартості та поступового просування від імпорту продукції кінцевого споживання в зворотному напрямку – до її виготовлення й експорту. Проведено порівняльний аналіз рейтингування країн за індексами їх міжнародної конкурентоспроможності, визначених Всесвітнім економічним форумом й Інститутом розвитку менеджменту «IMD-Lausanne». Показники відкритості економіки та міжнародної конкурентоспроможності країн відображають зв'язок між продуктивністю та достатком, що продукується в національних економіках, і прибутками, які отримує бізнес, а також залучення та використання інвестицій. Усі визначені фактори продуктивності, прибутку й інвестицій є двигуном конкурентоспроможного зростання будь-якої національної економіки, щоб забезпечувати її стійке економічне зростання. Важливим елементом підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн є їх залучення та поступове насичення ланцюгів створення вартості, щоб зберігати приток і накопичення останньої, для збільшення добробуту населення та подальшого підвищення продуктивності національних економік.

Ключові слова: глобальні ланцюги створення вартості, відкритість світової торгівлі, світове господарство, міжнародні економічні відносини, міжнародна конкурентоспроможність країн, міжнародні інвестиції.

Рис.: 6. Табл.: 2. Бібл.: 12.

Абдула Олег Юрійович – аспірант, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: o.abdula@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7422-7936>

Ситник Людмила Степанівна – доктор економічних наук, професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: l.sytnik@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5170-6575>

Таранич Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: o.taranych@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7859-8706>

UDC 330.133.138:339.7
JEL: C40; E20; F10; F20; O33; R34

Abdula O. Yu., Sytnyk L. S., Taranych O. V. The Factors of Interaction Between Global Trade Openness and Value Chains in Shaping the International Competitiveness of Countries

This study examines the factors of interaction between global trade openness and value chains and determines their impact on shaping the international competitiveness of countries. An analysis of the dynamics of the global economic openness index and individual countries was conducted, showing that active participation in world trade expands access to goods and services markets, which contributes to the growth of national production volumes and increased income. The combination of various elements of protectionism and trade liberalization, as well as the deepening of a country's specialization in global value chains, serves as a conditional criterion for the development of the domestic market, which should gradually foster competition at the regional level and later in the global market. A comprehensive protectionist policy for the domestic market should be temporary, lasting several years, until stable logistics channels are established within the country and expanded to external markets; it should be maintained for strategically important sectors with potentially low international competitiveness, such as agriculture and forestry. Accordingly, developing countries should shape their foreign policy based on openness, engagement in international value chains, and gradual progression from importing final consumer products back toward their production and export. A comparative analysis has been carried out ranking countries according to their international competitiveness indices as determined by the World Economic Forum and the Institute for Management Development (IMD-Lausanne). Indicators of economic openness and international competitiveness of countries reflect the relationship between productivity and the

wealth generated in national economies, as well as the profits earned by businesses, along with the attraction and utilization of investments. All the identified factors of productivity, profit, and investment serve as engines of competitive growth for any national economy, ensuring sustainable economic development. An important element in enhancing the international competitiveness of countries is their involvement in and gradual saturation of value creation chains, to maintain the inflow and accumulation of value, thereby increasing the welfare of the population and further boosting the productivity of national economies.

Keywords: global value chains, openness of world trade, world economy, international economic relations, international competitiveness of countries, international investments.

Fig.: 6. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 12.

Abdula Oleg Yu. – Postgraduate Student, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: o.abdula@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7422-7936>

Sytnyk Liudmyla S. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: l.sytnik@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5170-6575>

Taranych Oksana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: o.taranych@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7859-8706>

Відкритість міжнародної торгівлі визначається в теперішній час поступовими змінами внаслідок глобалізації умов виробництва та торгівлі товарами і послугами. Сучасна економіка функціонує в умовах глибокої інтернаціоналізації виробничих процесів, коли країни вже змагаються не лише продуктами, а й своїм місцем у глобальних ланцюгах створення доданої вартості. Також відкритість міжнародної торгівлі дозволяє країнам залучати необхідні інвестиції, імпортувати проміжні товари, удосконалювати технології й експортувати продукцію з високою доданою вартістю.

Додатково зазнає змін парадигма міжнародної конкурентоспроможності країн, яка з урахуванням розгалуження глобальних ланцюгів створення вартості більше не вимірюється тільки умовами внутрішнього виробництва країн світу. Ключовим стає рівень інтеграції у глобальні ринки через торгівлю, сервіс, інфраструктуру, логістику. Відкритість сприяє зменшенню транзакційних витрат, залученню інновацій, доступу до відкритого світового ринку.

Додатково на зміну парадигми міжнародної конкурентоспроможності країн впливають гео-економічні трансформації 2020–2024 рр., пов'язані з наслідками пандемії COVID-19, торговими війнами США з власними логістично-виробничими партнерами, як-от Китай, ЄС, Канада, Мексика тощо; воєнна агресія РФ проти України й Ірану проти Ізраїлю тощо. Названі фактори посилюють вплив на перебудову глобальних ланцюгів створення вартості та світової торгівлі, визначають зростання регіоналізації, змушують переосмислювати концепції відкритості та переваг участі країн у міжнародній торгівлі, у контексті розвитку основних стратегій територіального розміщення виробництва: offshoring, near-shoring та friend-shoring.

У дослідженнях багатьох учених визначається спільна думка, що успішний розвиток світової торгівлі тісно пов'язаний з показниками її відкритості. Так, ще в 1988 році Д. Грінвеем було зазначено, що розширення обсягів світової торгівлі між країнами сприяло їх відкритості та зростанню частки експорту в обсязі національного доходу [4]. Також на динаміку зовнішньої торгівлі впливає лібералізація суспільно-політичних відносин, яка покращує бізнес-клімат у країні, знижує напруженість між політичними силами та сприяє розвитку внутрішньої інфраструктури промисловості та державного управління.

Відкритість світової торгівлі також дозволяє посилювати міжнародну конкурентоспроможність певних країн. Її теоретичною базою є теорія вирівнювання цін на фактори виробництва, визначена П. Самуельсоном у 1967 р., сформована пізніше як теорема Столпера – Самуельсона, яка отримала подальшого розвитку в роботах Дж. Чіпмана (1969 р.) [1], М. Кемпа, Л. Верге (1969 р.) [6], К. Куга (1972 р.) [9], П. Байроха, П. Кругмана [7; 8]. Вона відіграє фундаментальну роль у розумінні того, як торгівля впливає на розподіл доходів між країнами. Дослідниками було зазначено, що відкрита економіка сприяє вирівнюванню цін на фактори виробництва, а саме вартості праці та капіталу, в результаті світової торгівлі трудомісткими та капіталомісткими товарами, у країнах, які торгують, навіть якщо самі фактори (праця, капітал) не переміщуються між країнами.

Також питання відкритості світової торгівлі досліджують такі міжнародні організації, як Світова організація торгівлі (дотримання торговельних правил, лібералізація торгових бар'єрів); Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД);

Організація економічного співробітництва та розвитку (дослідження міжнародної торгівлі, відкритості ринків, визначення механізмів глобальної інтеграції); Всесвітній економічний форум (дослідження питань міжнародної торгівлі, глобальних ланцюгів створення вартості й інновацій). Ці організації відіграють ключову роль у вивченні та формуванні політики світової торгівлі, сприяють прозорості та стабільності торговельних відносин і підтримують інструменти регулювання для розвитку відкритості торгівлі на глобальному рівні [12].

Мета роботи полягає в дослідженні факторів взаємодії глобальної відкритості торгівлі та ланцюгів створення вартості й визначення їх впливу на формування міжнародної конкурентоспроможності країн.

Відкритість світової торгівлі є фактором підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн, особливо тих, що розвиваються, але цей процес має поступовий, непрямий характер. Так, при формуванні глобальних ланцюгів створення вартості на ці країни припадають здебільшого початкові стадії, з меншою доданою вартістю, у порівнянні з реалізацією продукції для кінцевих споживачів.

Розглянемо дані звіту про відкритість світу за період з 2008 до 2023 рр. [11]. Протягом аналізованого періоду відбувалося поступове зниження індексу відкритості світової економіки – на $-0,04$ од., чи $-5,74\%$, до 2023 р., коли воно становило $0,7542$ од. (рис. 1). Економічна складова індексу враховує експорт й імпорт товарів і послуг, прямі та портфельні інвестиції та їхнє сумарне відношення до обсягів ВВП певної економіки чи групи країн. Соціальна складова спирається на транскордонну вїзову та

міграційну політику, що включає також рух туристів і студентів. Культурна складова включає міжнародну торгівлю послугами у сфері інтелектуальної власності, патентні заявки від резидентів і нерезидентів, імпорт товарів культурного призначення, міжнародне цитування наукової літератури.

Разом з тим, у контексті розвитку топ-20 найбільш відкритих економік за рейтингом 2008–2023 рр. можна визначити їх стійкі позиції чи незначні коливання (табл. 1). Так, стійкі позиції протягом аналізованого періоду мали такі найбільш відкриті країни світу, як Сінгапур (країна здійснила перехід з 2 на 1 місце протягом аналізованого періоду), Ірландія (з 11 на 2), Гонконг (з 4 на 3 місце) і Німеччина (з 3 на 4 місце).

Інші країни мали більшу динаміку: Нідерланди здійснили перехід з 9 на 5 місце, Велика Британія – з 5 на 6, Швейцарія – з 12 на 7, Мальта – з 7 на 8, Бельгія – з 13 на 9, а Люксембург – з 49 на 10. Також до відкритих економік з рейтинговими місцями входять Австралія, Кіпр, Канада, Франція, Нова Зеландія, Австрія, Макао (SAR, Китай), Швеція, Республіка Корея, Данія.

У порівнянні з індексом відкритості світової економіки відкритість економіки України є значно меншою, але з динамікою, яка зростає, що дозволило їй піднятися в рейтингу зі 101 до 82 місця протягом зазначеного періоду. Разом із тим, значення індексу має відносний характер, який слід досліджувати при порівнянні зіставних економік.

Так, найбільш розвинені економіки у 2023 р. мають рейтингові показники, більші на $8,5$ – $17,9\%$ за загальносвітовий рівень, хоча в середньому за аналізований період їх показники були більшими на $9,8\%$. Для порівняння, розрив України становив

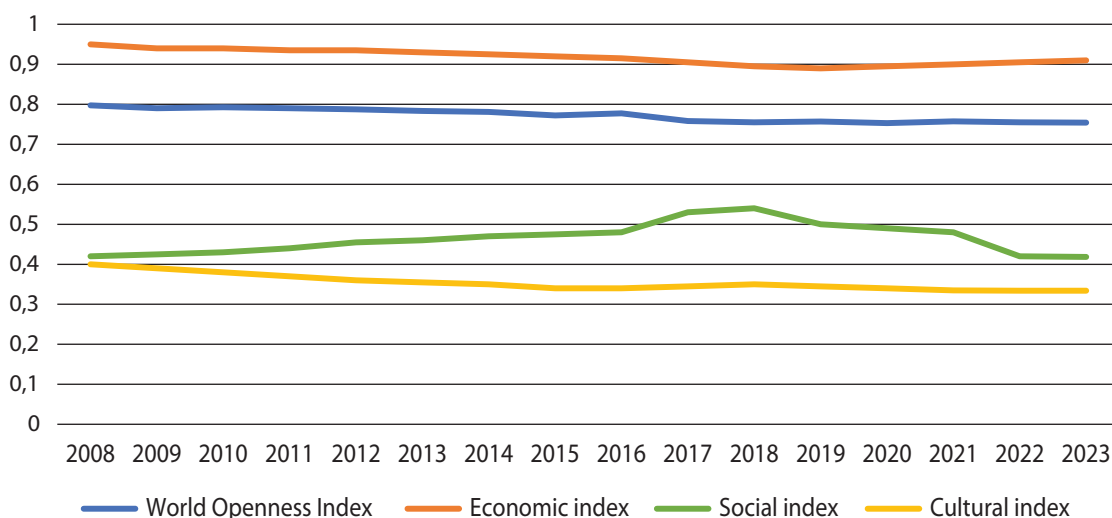

Рис. 1. Динаміка індексу відкритості світової економіки та його складових за 2008–2023 рр.

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

Топ-10 найбільш відкритих економік за рейтингом 2008–2023 рр.

Країна	Рік					
	2008	2019	2020	2021	2022	2023
Сінгапур	2	1	1	1	1	1
Ірландія	11	4	4	3	4	2
Гонконг SAR, Китай	4	2	3	4	2	3
Німеччина	3	3	2	2	3	4
Нідерланди	9	7	11	10	5	5
Велика Британія	5	5	7	11	9	6
Швейцарія	12	8	8	9	7	7
Мальта	7	9	9	6	6	8
Бельгія	13	14	14	14	8	9
Люксембург	49	16	12	5	14	10

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

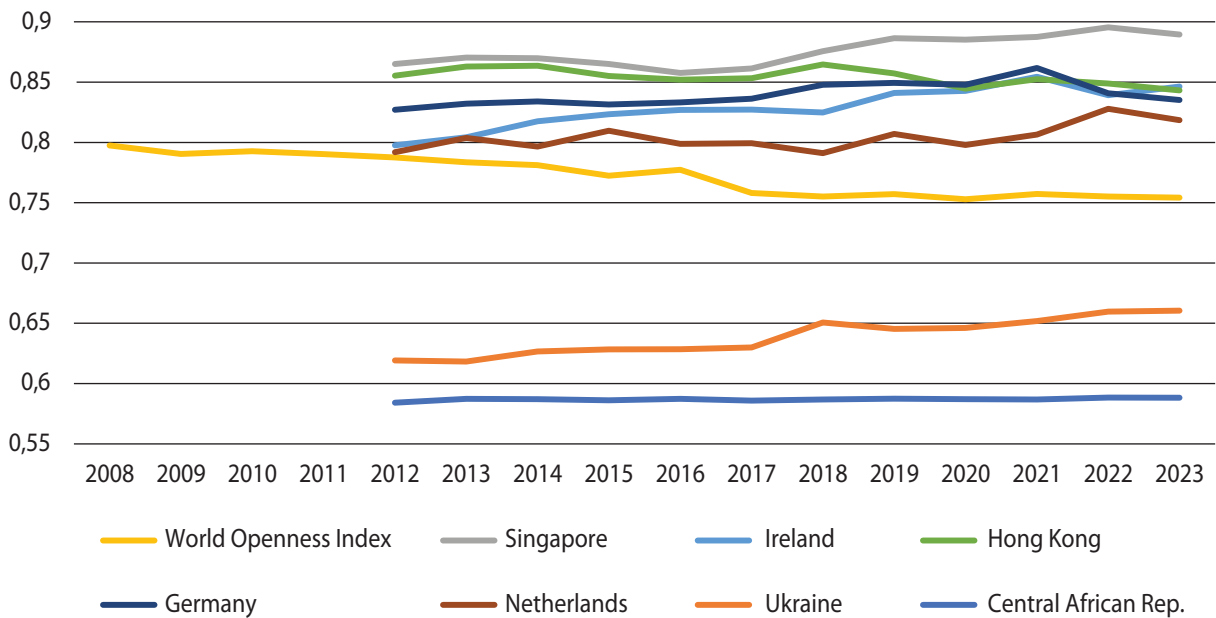

Рис. 2. Порівняння динаміки індексів відкритості деяких країн світу за 2012–2023 рр.

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

–21,9% у 2008 р. і –12,4% у 2023 р. Рейтинг ЦАР є одним з найнижчих, 129 місце у 2023 р., з відставанням на –22,0%, при середніх показниках –23,6% протягом аналізованого періоду.

У розрізі регіонів світу зростаючу відкритість демонструють країни Південної Америки, за винятком суттєвого скорочення показника за 2008–2018 рр., Європи та Центральної Азії. Східна Азія, Африка та Латинська Америка мають нижчі рівні показника відкритості, із тенденцією до зниження (рис. 3).

У 2023 р. індекси відкритості для країн з високим рівнем доходу, країн з рівнем доходу вище середнього, країн з рівнем доходу нижче середнього та країн з низьким рівнем доходу становили 0,7858, 0,7247, 0,6085 і 0,6494 відповідно (рис. 4).

З них відкритість найбільш розвинених економік знижується протягом аналізованого періоду, з доходами вище середнього зростає, а показники інших країн залишаються без суттєвих змін. Більш наочно цю тенденцію демонструє рис. 5.

Для розвинених країн скорочення індексу припало на період 2008–2017 рр., і до теперішнього

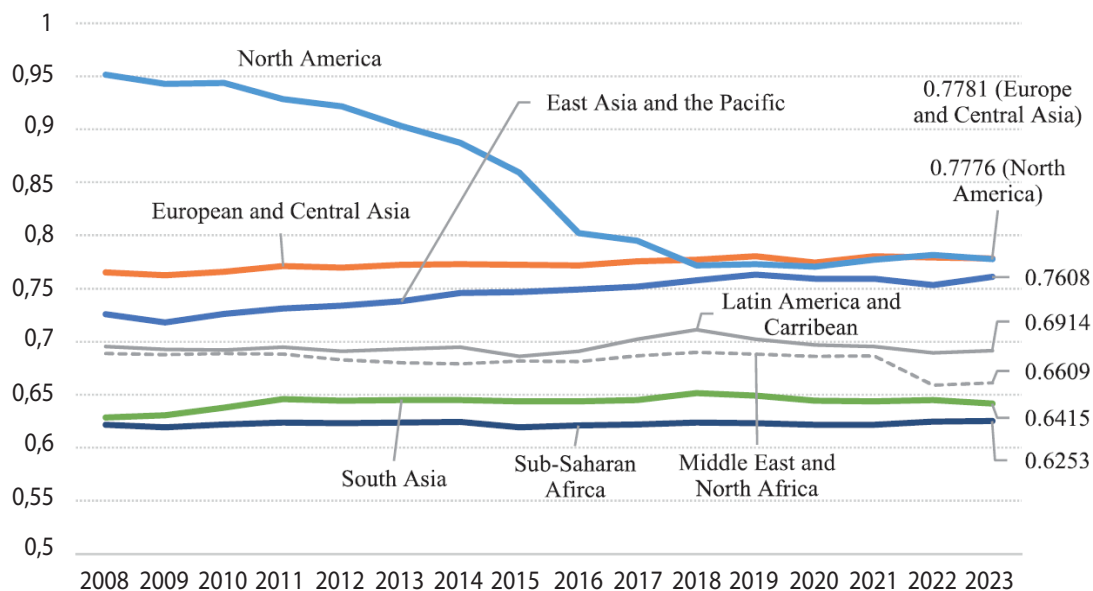

Рис. 3. Динаміка індексів відкритості семи регіонів світу за 2008–2023 рр.

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

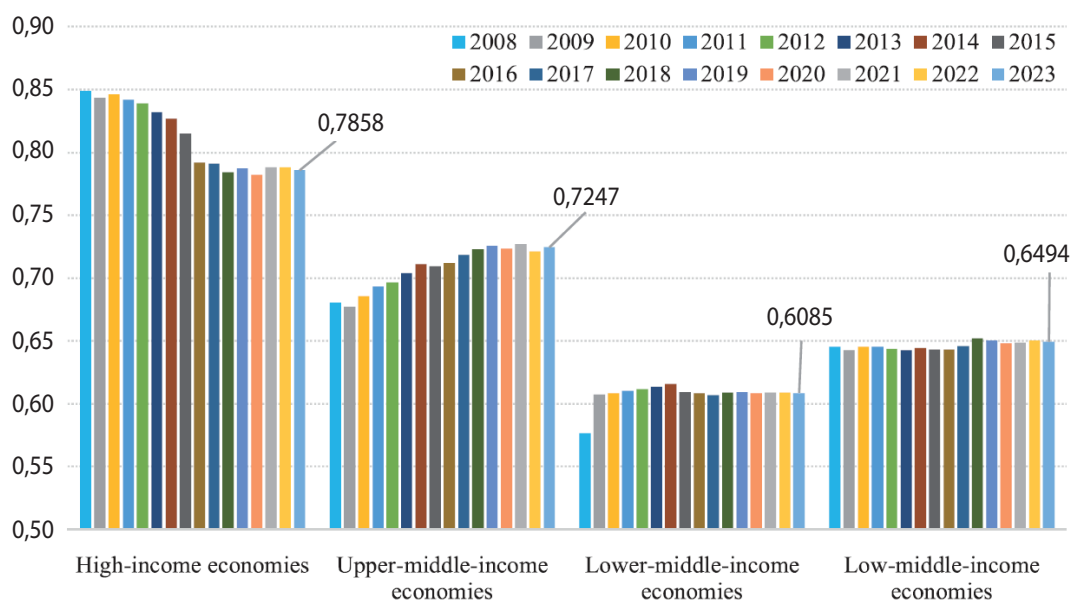

Рис. 4. Динаміка індексів відкритості економік світу за рівнем доходів за 2008–2023 рр.

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

часу сформувалась тенденція до повільного зростання. Для ринків з високим потенціалом зростання (*emerging markets*) і країн, що розвиваються (*developing economies*), характерною є тенденція до більш помітного зростання агрегованого індексу відкритості.

Дані рис. 6 свідчать, що скорочення рівня відкритості розвинених країн визначене зниженням відповідного показника для США, інші країни Північної Америки та Європи зберегли чи збільшили

досягнутий рівень. З країн з ринками, що розвиваються, Індія має низький рівень відкритості, а Китай активно розвивався протягом аналізованого періоду, досягши до 2018 р. загальносвітового рівня, і у 2023 р. його перевищив.

Отже, показники відкритості торгівлі мають позитивне значення в оцінці розвитку країн світу, оцінці їх інтегрованості у світову торгівлю, що зростає зі збільшенням цього

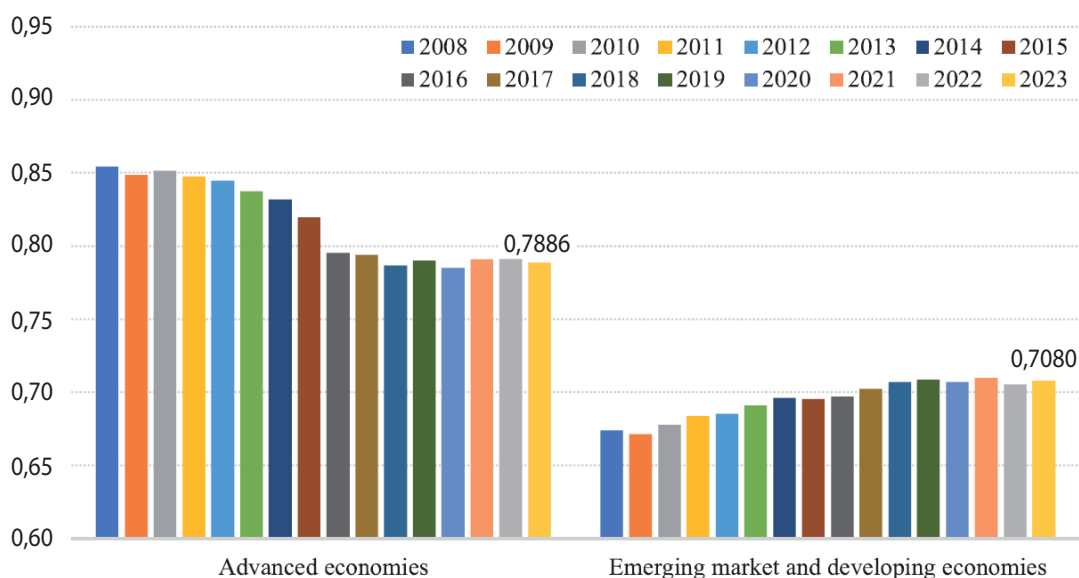

Рис. 5. Динаміка індексів відкритості економік світу за рівнем економічного розвитку за 2008–2023 рр.
Джерело: World Openness Report 2024 [11].

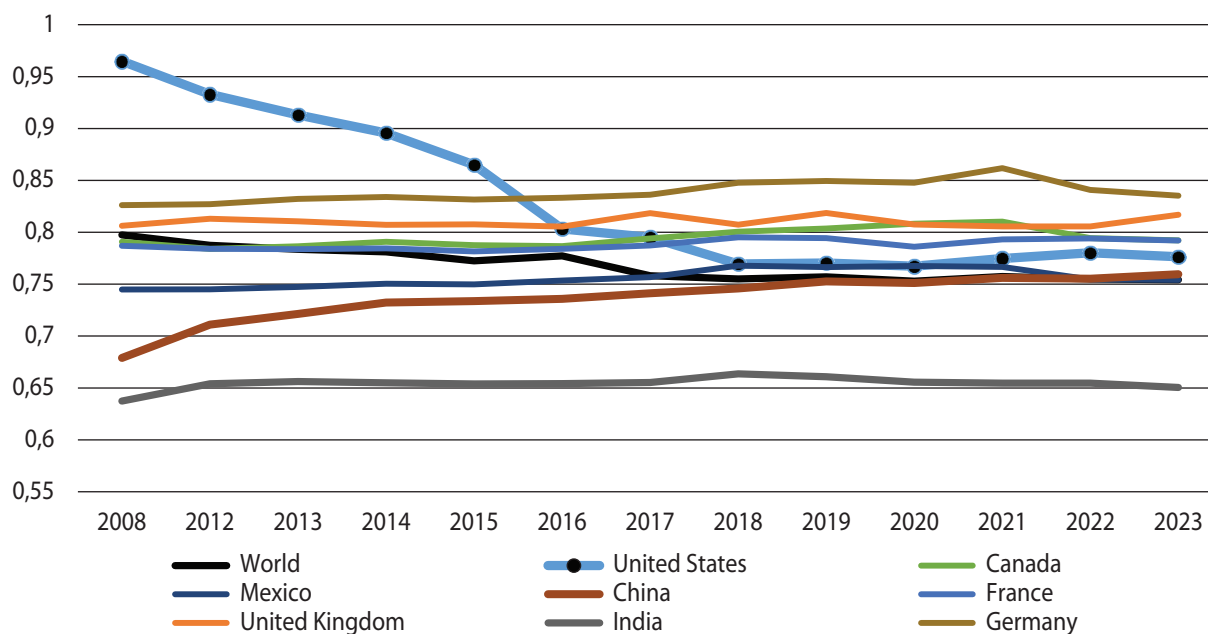

Рис. 6. Порівняння динаміки індексів відкритості деяких найбільш розвинених країн і таких, що розвиваються, за 2008–2023 рр.

Джерело: World Openness Report 2024 [11].

показника. Також показник відкритості торгівлі корелює з показниками економічного зростання, сприяє підвищенню спеціалізації країн у світовому поділі праці, визначає більш ефективний розподіл ресурсів і підвищення продуктивності праці, що в підсумку визначає підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн. Від активної участі у світовій торгівлі розширюється їх доступ до рин-

ків товарів і послуг – з розширенням обсягів національного виробництва та збільшенням доходів.

Високі показники відкритості торгівлі демонструють сприятливе середовище для ведення бізнесу, сприяють залученню іноземних інвестицій. З іншого боку, це орієнтує іноземних інвесторів на вибір країн з наявною розвинутою інфраструктурою та відкритістю ринку.

Додаткові інвестиції сприяють технологічному прогресу та впровадженню інновацій, з подальшою інтеграцією в міжнародні торговельні мережі, доступом до впровадження новітніх технологій на рівні адаптації чи вдосконалення, з підвищенням їх міжнародної конкурентоспроможності.

Для оцінки міжнародної конкурентоспроможності країн світу Давоським Всесвітнім економічним форумом [3] та Інститутом розвитку менеджменту «IMD-Lausanne» [10] визначено методика рейтингових оцінок країн. Вони є приблизно аналогічними, базуються на вимірюванні та ранжируванні показників розвитку окремих країн за окремими групами; з виведенням синтетичних показників конкурентоспроможності кожної країни, за якими відбувається визначення світового табелю їх конкурентоспроможності.

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) розраховує індекс глобальної конкурентоспроможності як багатофакторну векторну модель, які містить індекс макроекономічного середовища, з детальними дослідженнями показників мікроекономічних аспектів за індексами конкурентоспроможності бізнесу, які були складені ще за керівництва М. Портера; а також індексами публічних інституцій і технологій.

ВЕФ припинив публікацію звіту про глобальну конкурентоспроможність під час пандемії Covid-19 у 2021 році. Автори пов'язують це зі змінами методології, стратегічних пріоритетів та переорієнтацією на висвітлення інших ключових тем, таких як сталий розвиток і цифрова трансформація, які стали більш актуальними в сучасних умовах. Фокус і пріоритети форуму змістилися з традиційної конкурентоспроможності на ширші теми сталого розвитку, інклюзивності та цифрової трансформації, які вимагали нових підходів до аналізу та звітування. Нову методологію пов'язують з розробкою нових, більш комплексних метрик, які враховують не лише економічні показники, а й екологічні, соціальні та інституційні аспекти, що необхідні для відображення нових викликів, з якими стикається світ. Відповідно до цих змін ВЕФ почав видавати інші звіти, наприклад «Індекс конкурентоспроможності для сталого розвитку», щоб глибше аналізувати ці нові пріоритети, і публікувати інші аналітичні матеріали, що досліджують виклики та можливості в контексті сталого розвитку. Зміна фокуса відображає еволюцію глобальних проблем, де такі аспекти, як кліматичні зміни, соціальна рівність і цифровізація, стають центральними для довгострокового процвітання країн.

У попередніх звітах було зазначено, що конкурентоспроможність є відображенням рівня про-

дуктивності країни, який потім визначає рівень достатку, що продукується в національних економіках, та прибутків, які отримує бізнес, а також залучення та використання інвестицій. Усі визначені разом фактори з продуктивності, прибутку й інвестицій є двигуном конкурентоспроможного зростання будь-якої національної економіки, щоб забезпечувати її стійке економічне зростання.

Порівняємо позиції топ-10 країн за рейтингами міжнародної конкурентоспроможності, визначені ВЕФ за період з 2010 до 2019 рр. (табл. 2). За 10 років Сінгапур, США і Швейцарія посідали в різний час три перших місця. Слід відзначити зростання рейтингів міжнародної конкурентоспроможності Гонконгу, який зрушив з 11 до 3 місця протягом аналізованого періоду, а також Японії, яка перебралася з 10 місця до 6. Інші європейські країни також утримували свої місця в рейтингу топ-10, Нідерланди йшли вектором 10–14–4, Німеччина 5–3–7, Швеція 2–10–8, Великобританія 5–11–9, Данія 9–15–10, Фінляндія 7–3–11, Франція 15–23–15. Також слід зазначити, що Китай стійко утримував свою позицію 27–28, а Україна мала висхідний тренд до 2014 р. з 89 до 76 місця, однак через приховану стадію інтервенції рф поступово посіла 85 місце.

Рейтинги IMD відображають зв'язок соціального середовища з підвищенням конкурентоспроможності країни: вплив її бізнес-атмосфери, економічних і соціальних показників. Так, облік чинника «Атмосфера розвитку бізнесу» відбувається за спеціальною методикою IMD, де разом зі статистичними даними віддзеркалюються думки та настрої, визначені за опитуваннями бізнес-еліт досліджуваної країни.

У річних звітах World Competitiveness Yearbook [10] про конкурентоспроможність з 2015 до 2024 рр. відображаються рейтинги близько 60 країн із ключовими ролями у світовій економіці, які представляють Організацію Економічного Співробітництва і Розвитку, Євросоюз, Нові індустріальні країни та великі економіки країн, що розвиваються (див. табл. 2).

З початком повномасштабного вторгнення рф проти України обидві країни було виключено з оцінювання через втрату прозорості певних оцінок і очікувань бізнесу. Загалом Україна протягом усього аналізованого періоду замикала рейтинг IMD World Competitiveness, який майже збігається з рейтингом ВЕФ Global Competitiveness Index. Відмінності полягають у низьких позиціях Японії на 34–35 місцях у 2020 і 2025 рр. відповідно в рейтингу IMD та 6–9 місцях в рейтингу ВЕФ. Так само, Німеччина посідає більш низькі позиції в рейтингу

Порівняння рейтингів міжнародної конкурентоспроможності країн ВЕФ (Global Competitiveness Index) й IMD (World Competitiveness) за період з 2015 до 2024 рр.

Країна	Рік								
	2015	2019	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Рейтинг	ВЕФ (GCI)		IMD						
Сінгапур	2	1	3	1	1	5	3	4	1
США	3	2	1	3	10	10	10	9	12
Гонконг	7	3	2	2	5	7	5	7	5
Швейцарія	1	5	4	4	3	1	2	3	2
Японія	6	6	16	7	12	13	11	2	4
Германія	4	7	10	17	17	15	15	22	24
Швеція	9	8	9	9	6	2	4	8	6
Данія	12	10	8	8	2	3	1	1	3
Фінляндія	8	11	20	15	13	11	8	11	15
Китай	28	28	22	14	20	16	17	21	14
Україна	79	85	60	54	55	–	–	–	–

Джерело: побудовано авторами за матеріалами ВЕФ, IMD [2; 3; 5; 10].

IMD. З іншого боку, рейтинг IMD має високі позиції в топ-15 для ОАЕ, Катару, Австралії й Китаю, які мали значно нижчі позиції в рейтингу ВЕФ.

ВИСНОВКИ

Комбінування різних елементів протекціонізму та лібералізації зовнішньої торгівлі та поглиблення спеціалізації певної країни в глобальних ланцюгах створення вартості є умовним критерієм розвитку внутрішнього ринку, який має поступово становити конкуренцію на регіональному, а потім і на світовому ринку. Повна політика протекціонізму для внутрішнього ринку має носити тимчасовий характер, на рівні декількох років, до формування стійких логістичних каналів усередині країни та їх масштабування на зовнішні ринки; та зберігатися для стратегічно важливих галузей, з потенційно низьким рівнем міжнародної конкурентоспроможності, наприклад сільське, лісове господарство тощо. Відповідно, країни, що розвиваються, мають будувати власну зовнішню політику з позиції її відкритості, залученості до міжнародних ланцюгів створення вартості та поступового просування від імпорту продукції кінцевого споживання у зворотному напрямку – до її виготовлення й експорту.

Показники відкритості економіки та міжнародної конкурентоспроможності країн відображають зв'язок між продуктивністю та достатком, що продукується в національних економіках, і прибутками, які отримує бізнес, а також залучення та використання інвестицій. Усі визначені фактори

продуктивності, прибутку й інвестицій є двигуном конкурентоспроможного зростання будь-якої національної економіки, щоб забезпечувати її стійке економічне зростання.

Важливим елементом підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн є їх залучення і поступове насичення ланцюгів створення вартості, щоб зберігати приплив і накопичення останньої, для збільшення добробуту населення та подальшого підвищення продуктивності національних економік. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Chipman J. S. Factor Price Equalization and the Stolper-Samuelson Theorem. *International Economic Review*. 1969. Vol. 10. No. 3. P. 399–406. DOI: <https://doi.org/10.2307/2525651>
2. The Global Competitiveness Report 2019. *World Economic Forum*. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
3. Global Competitiveness Report. Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-global-competitiveness-report-2020/>
4. Greenaway D. Economic Development and International Trade: An Introduction. *Economic Development and International Trade*. Palgrave, London. 1988. DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-349-19174-1_1

5. IMD World Competitiveness Booklet 2022. *International Institute for Management Development*. URL: <https://investchile.gob.cl/wp-content/uploads/2022/07/imd-world-competitiveness-booklet-2022.pdf>
 6. Kemp M. C., Wegge L. F. On the Relation between Commodity Prices and Factor Rewards. *International Economic Review*. 1969. Vol. 10. Iss. 3. P. 407–413. DOI: <https://doi.org/10.2307/2525652>
 7. Krugman P. New Theories of Trade Among Industrial Countries. *The American Economic Review*. 1983. Vol. 73. No. 2. P. 343–347. URL: <https://www.jstor.org/stable/1816867>
 8. Krugman P. R. Strategic trade policy and the new international economics. Cambridge, M. A. : The MIT Press, 1999. 326 p.
 9. Kuga K. The factor-price equalization theorem. *Econometrica*. 1972. Vol. 40. Iss. 4. P. 723–736. DOI: <https://doi.org/10.2307/1912966>
 10. World Competitiveness Ranking 2025. *International Institute for Management Development*. URL: https://imd.widen.net/s/wtx5fd2ltn/booklet_wcy_2025
 11. World Openness Report 2024. *Institute of World Economics and Politics, CASS*. URL: http://en.iwep.org.cn/publications/publications_World_Openness_Report/World_Openness_Report_Publications_and_Releases/202411/W020241113451348967396.pdf
 12. Абдула О. Ю. Генеза й еволюція концепції ланцюгів створення вартості у контексті формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 6. С. 60–71. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-276-60-71>
- REFERENCES**
- Abdula, O. Yu. (2024). Heneza y evoliutsiia kontseptsii lantsiuhiv stvorennia vartosti u konteksti formuvania mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstv [Genesis and evolution of the concept of value chains in the context of the formation of international competitiveness of enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 6, 60–71. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-276-60-71>
- Chipman, J. S. (1969). Factor Price Equalization and the Stolper-Samuelson Theorem. *International Economic Review*, 10(3), 399–406. <https://doi.org/10.2307/2525651>
- Greenaway, D. (1988). Economic Development and International Trade: An Introduction. *Economic Development and International Trade*. Palgrave, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-19174-1_1
- Institute of World Economics and Politics, CASS. (2024). *World Openness Report 2024*. http://en.iwep.org.cn/publications/publications_World_Openness_Report/World_Openness_Report_Publications_and_Releases/202411/W020241113451348967396.pdf
- International Institute for Management Development. (2022). *IMD World Competitiveness Booklet 2022*. <https://investchile.gob.cl/wp-content/uploads/2022/07/imd-world-competitiveness-booklet-2022.pdf>
- International Institute for Management Development. (2025). *World Competitiveness Ranking 2025*. https://imd.widen.net/s/wtx5fd2ltn/booklet_wcy_2025
- Kemp, M. C., & Wegge, L. F. (1969). On the Relation between Commodity Prices and Factor Rewards. *International Economic Review*, 10(3), 407–413. <https://doi.org/10.2307/2525652>
- Krugman, P. (1983). New Theories of Trade Among Industrial Countries. *The American Economic Review*, 73(2), 343–347. <https://www.jstor.org/stable/1816867>
- Krugman, P. R. (1999). *Strategic trade policy and the new international economics*. The MIT Press, Cambridge, M. A.
- Kuga, K. (1972). The factor-price equalization theorem. *Econometrica*, 40(4), 723–736. <https://doi.org/10.2307/1912966>
- World Economic Forum. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
- World Economic Forum. (2020). *Global Competitiveness Report. Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery*. <https://www.weforum.org/publications/the-global-competitiveness-report-2020/>